

a poc a poc, fins a la bardissa que en cobreix l'entrada» (*Elogi de les Muntanyes*, a. 1921), «la canilla glapia d'un surt a l'altre, desesperadament, sense *atansar-se* massa al monstre que, panteixant i grunyint de dolor ---» (*Silèn*, cap. 5, p. 74).

Incomparablement menys freqüent com a transitiu. Amb aquest valor realment no el tinc anotat més que en el matís de 'acostar els tions per fer-los cremar més' (Pirineus centrals), o bé una vegada en NOLLER: «si la vanitat, doncs, *atançava* a l'un, una altra espècie de vanitat allunyava a l'altre» (*Vilaniu*, 51). Típicament mallorquí és, en fi, l'ús en el sentit de *atansar-se a fer alguna cosa* per 'atrevir-s'hi, arriscar-s'hi' (exemples d'AMALCOVER, *BDLC* VIII, 1914, 42; XIII, 115). Però no ens cal capficar-nos gens per explicar-ho: partint de l'aplicació a fer una acció valenta si bé un poc delicada, que hem vist parlant dels altars en St. Vicent, o bé en el segon passatge de J. Roig, s'arribava a això indefectiblement, i en la forma més planera; observem també que solament el reflexiu *atançar-se* és antic, i que la construcció transitiva no apareix realment fins al segle XIX.

El verb *atansar* no existeix més que en la nostra llengua. Se'n troba un sol exemple en un text occità, però aquest és en la traducció alt-llenguadociana de Voragine, *Vida de Sta. Madalena*, que no és més que una versió feta sobre la versió catalana que donen les *VidesR*. És un dels 45 mots que Chabaneau en un glossari (*RLR* xxv, 121) assenyala com a indicatiu del caràcter originàriament català d'aquesta versió. Diu aquest passatge «ayssi coma él anava per la mar, Dieus volent, els vengron al loc hon avia pausada la sua molher am l'enfan; e *atanseron-se*, e quant foc de prop, él vic l'enfant que jugava am peyretas; e ayssi coma él lo volc penre, l'enfant li fugic ---» (*RLR* xxiii, 1883, p. 111, lin. 186). En el ms. català P, el més antic de les *VidesR*, no figura el mot,² però és sabut que hi hagué variants considerables en els mss. des de bon principi, de manera que podem donar per probable, donada la catalanitat del mot *atansar*, que aquest figurà ja en una de les formes catalanes més antigues de les *Vides*, i per tant guanyem així un altre testimoni d'*atançar-se* en el català del S. XIII (rossellonès).

L'única etimologia que s'ha indicat per a *atansar* no té res de convincent més que en una ben superficial aparença. Seria ADDENSARE 'espesseir' «amb l'an de *atànyer*»: és el que va idear i que diu així M-Lübke (*REW*₁₁₃, 151), i que fou acceptat per Moll³ i d'altres. No hi vaig creure mai, i em semblava que en aquest cas la negativa de Mn. AMALCOVER (*l. c.*) era d'una intuïció més sana que la del seu mestre i el seu deixeble. Si hi pensem bé ens adonem que ací aquells savis cauen en la falta de substituir explicacions de fets lingüístics reals per abstractes fórmules lexicals, i explicacions de sons per combinacions de lletres.

¿Què hi ha sota aquestes rúbriques ADDENSARE i *ATTANGERE amb què juguen ací els filòlegs? Essencialment no gaire més que uns articles del diccionari

de Meyer-Lübke, que no són lèxic real sinó fórmules condensades. Ni tan sols pensen que cat. *atànyer* o oc. *atanber* a penes existeixen, que si els donen tanta virtualitat és perquè pensen més en el cast. *atañer*, que en el mot nostre normal i quasi únic *atènyer* i en *tànyer* (el joc clàssic ATTINGERE ~ TANGERE mantingut); fins i tot en oc. ant. on *atanber* es troba un poc més que en català, el seu sentit si de cas és «appartenir, convenir, ètre, parent» i no pas res de locatiu com caldria.

D'altra banda, què és ADDENSARE? Sembla que es doni a entendre que és un mot amb *-ens-* i que no hi ha problema, doncs, en la *-ns-* catalana; en realitat l'única cosa existent en romànic ací és un mot amb *-es-* (tal *-N-* no va existir aquí en llatí vulgar). Hi ha, doncs, un mot romànic real sota aquest ADDE(N)SARE, però té la forma fr. ant. *adeser* (*s* sonora!), oc. ant. i mod. *adesar* (*s* sonora!) lld. mod. *adezá* «atteindre à quelque chose élevée ou hors de portée: *li pode pas adezá je n'y saurois atteindre*» (Sauvages), *adesar* intr. «rühren (an etwas)» en Guiraut de Calansó VII, 37 (*RFgn.* XLIV, 393); «e él vi la domna negar, / una vetz sórzer, atra intrar; / e deüssén de gran voluntat, / e puis à l'aristol gitat / — que la cuja ves sí tirar / e ve que no-i pot *adesar*», *Jaufré*. És a dir: hi ha *-s-* sonora (= *-z-*) en tots els trobadors i escrits del Nord i del Migdia de França, i en tots els patuosos, i no podria haver-hi altra cosa. ¿Com podria això explicar la nostra *-s-* sorda?, més ben dit el nostre *-ns-*. Sense comptar que ja hem vist que era *nç* i no pas *ns*, i que una *n* romànica mantinguda davant sibilant ja presuposa necessàriament un ètmon amb NTI o NÉ, en cap cas amb *-s-*.

Altament hi ha bon tros lluny des de la idea de 'apropar, minvar la distància' que expressa *atansar* a les de 'abastar, ajuntar, condensar, espesseir' que hem vist significades pels gallo-romànics *adesar*, *-ser*, i DENSARE (> cat. *desar* 'posar en massa en un lloc', fr. *serrer des objets*) o el rar ADDENSARE. Es transigeix sense escrúpol amb la manca d'acord semàntic: ni ADDENSARE (amb la seva prole) ni ATTANGERE no signifiquen de cap manera el que significa *atansar*.

Fonèticament no té agafador la idea si pensem en termes rigorosos. Què vol dir això de l'«an de *atànyer*»? No hi ha cap *n* aquí: hi ha una *ñ*, que és una altra consonant. En un mot: un encreuament entre *adesar* i *atànyer* solament podia donar una de dues: o **atesar* o **adànyer* i no hi ha més.⁴

A dalt he suggerit una altra etimologia romànica que no es pot pendre sense considerable reserva però molt més sostenible que la descartada. Si hi va haver un participi vulgar *ATTINCTUS de ATTINGERE 'atènyer', se'n pogué derivar des d'antic un verb vulgar *ATTINCTIARE, i aquest, dins el compartiment d'idees locatives, podia tenir lògicament un sentit diferent del del primitiu ATTINGERE. CAPTIARE no va significar el mateix que CAPERE, ni RUPTIARE el mateix que RUMPERE, ni TORTIARE fou merament TORQUERE, o REVERSIARE (it. *rovesciare*) merament (RE)VERTERE. Tal com *captiare* volgué dir 'tractar de *capere*, d'agafar',